

LBRIS

We know
books

TIM WEINER

NEBUNIE

ȘI

GLORIE

**AMERICA, RUSIA
ȘI RĂZBOIUL POLITIC
1945 - 2020**

LITERA
București

LBRIS

We know
books

*The Folly and the Glory:
America, Russia, and Political Warfare, 1945–2020*
Tim Weiner

Copyright © 2020 Tim Weiner
Ediție publicată prin înțelegere cu The Robbins Office, Inc.
and Aitken Alexander Associates Ltd
Toate drepturile rezervate.

Editura Litera
tel.: 0374 82 66 35; 021 319 63 90; 031 425 16 19
e-mail: contact@litera.ro
www.litera.ro

Nebunie și glorie
America, Rusia și războiul politic 1945–2020
Tim Weiner

Copyright © 2021 Grup Media Litera
pentru versiunea în limba română
Toate drepturile rezervate

Traducere din limba engleză:
Claudia Lupu

Editor: Vidrașcu și fiii
Redactori: Ramona Ciortescu, Georgiana Harghel
Corector: Rodica Crețu
Copertă: Flori Zahiu
Tehnoredactare și prepress: Liviu Rusu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Weiner, Tim

Nebunie și glorie. America, Rusia și războiul politic :
1945-2020 / Tim Weiner ; trad. din lb. engleză de Claudia
Lupu. - București : Litera, 2021

ISBN 978-606-33-7702-0

I. Lupu, Claudia (trad.)

94

CUPRINS

Capitolul 1. Semințele luptei viitoare.....	9
Capitolul 2. Ritm perpetuu	17
Capitolul 3. Adevărul nu este suficient	37
Capitolul 4. Ultima speranță pentru Occident	71
Capitolul 5. Vocea Americii	104
Capitolul 6. Un joc foarte murdar	141
Capitolul 7. „Visul înșelător al unei epoci de aur“	171
Capitolul 8. Acest foc neîmblânzit.....	204
Capitolul 9. Primele victime	222
Capitolul 10. Democrația în America	251
Postfață. Un agent de influență	280
Mulțumiri.....	290
Note.....	294
Indice.....	350

Capitolul 1

SEMINȚELE LUPTEI VIITOARE

Timp de 75 de ani, America și Rusia au luptat pentru stăpânirea lumii. În secolul XX, America a câștigat Războiul Rece și părea, cel puțin pentru un timp, că triumful său va dura, iar libertatea va înflori pretutindeni. Dar momentul acela a dispărut. În secolul XXI, Rusia a luptat împotriva Americii și a aliaților săi pe ascuns și prin subversiune. Stratagemele ei au subminat democrația americană, o structură politică ce a rezistat în fața unui război civil și a două războaie mondiale de-a lungul unui sfert de mileniu. Rezultatul ar putea determina dacă America va rezista sau dacă democrații ori autocrații vor conduce lumea. Armate puternice, forțe navale și arsenale, pline de arme nucleare, s-au dovedit a fi inutile în acest conflict. Lupta depinde de războiul politic.

Războiul politic este modul în care națiunile își proiectează puterea și acționează împotriva inamicului, cu excepția lansării de proiectile sau a trimiterii de trupe. Conduita sa necesită întregul spectru de informații și de diplomație, de la operațiuni secrete la persuasiune coercitivă și orchestrarea abilă a acestor instrumente de către președinte. Statele Unite au construit o mașinărie puternică pentru războiul politic după cel de-al Doilea Război Mondial, iar aceasta a accelerat căderea Uniunii Sovietice, dar motorul american a început să dea rateuri la începutul secolului, iar astăzi aproape că a murit. Rușii s-au folosit de războiul politic cu îndemânare și viclenie din momentul în care Vladimir Putin a ajuns la putere, acum 20 de ani. Încă din 2014, aceștia au lansat atacuri împotriva sistemului politic american, iar în

2016 au ajutat la alegerea unui președinte la chereumul lui Putin, punând democrația în pericol. În 2020, ei și-au consolidat abilitatea de dezinformare și înșelăciune, având încă o dată America drept țintă. Trebuie să știm cum funcționează războiul politic înainte ca următorul atac să fie lansat. Iar acesta va veni curând.

Războiul este starea naturală în lumea pe care am construit-o. Mai bine de 200 de milioane de combatanți și civili au fost uciși în ultimul secol. Ruinele mocninde ale Primului Război Mondial l-au declanșat pe cel de-al doilea, iar din cenușa acestuia a răsarit norul toxic al Războiului Rece. Printre idealurile zdrobite de aceste conflicte erau regulile pornite de la inițiative nobile, codificate timpuriu în secolul XX: războaiele erau purtate între combatanți dezinformați, începeau într-o zi cu o declarație oficială a ostilităților și sfârșeau în alta prin semnarea cu demnitate a unui tratat de pace. Națiunile nu interveneau în conflictele interne ale altora. Acestea s-au dovedit a fi promisiuni ieftine pentru miile de trupe americane trimise în Siberia pentru a lupta împotriva Armatei Roșii din august 1918 până în iunie 1920, la 19 luni de la Armistițiu; slabă consolare pentru cele 13 milioane de polonezi care s-au trezit în septembrie 1939 captivi ai rușilor, sechestrați în urma unei clauze secrete a pactului pe care Stalin l-a semnat cu Hitler.

Două legi de război încă valabile în august 1945, după ce președintele Harry S. Truman a lansat bomba asupra Japoniei. Una era puterea de luptă – voința unei națiuni de a sacrifica viața soldaților săi. A doua era armamentul – puterea de distrugere a arsenalului unei națiuni. Pentru moment, deși nu pentru mult timp, Statele Unite dețineau, exclusiv, cea mai puternică armă din lume. Distrugerea orașelor până la niște resturi radioactive i-a lăsat pe cei în viață să se întrebe cum va arăta cel de-al Treilea Război Mondial dacă Stalin ar deține secretul acelei arme. De fapt, el îl cunoștea, deși nimeni din Washington nu știa atunci acest lucru. Americanii care răspundeau de securitatea națională au început să-și imagineze inimaginabilul,

iar apariția armelor nucleare a început să le schimbe modul de gândire. Cei mai înțelepți dintre ei preconizau că, dacă jucau cartea cea mare cu rușii, următorul război ar fi distrus tot ce ne-am dorit să apărăm, iar cei rămași în viață îi vor fi invidiat pe cei morți.

Când cele două părți n-au reușit să ajungă la un consens privind pacea și au pornit în lupta pentru dominarea națiunilor lumii, acestea trebuiau să găsească un mod de a se lupta între ele prin proiectarea clandestină a puterii – spionaj și subminare, subterfugiu și sabotaj, alegeri compromise și lovituri de stat subtile, dezinformare și înșelăciune, presiune și asasinare. Americanii nu știau aproape nimic despre acest mod de a purta un război. Rușii îl practicau deja de patru secole.

Ivan cel Groaznic, țarul din secolul al XVI-lea, a înființat o poliție secretă primitivă. Petru cel Mare și Ecaterina I au extins spionajul rus, urmărind adversarii străini, precum și propriii cetățeni. Până la momentul în care Napoleon a invadat Rusia, în 1812, țarul Alexandru I a consolidat activitățile de spionaj externe ale Rusiei și le-a corelat cu armata. Ohrana, formată în urma asasinării lui Alexandru al II-lea, în 1881, a spionat inamicii din interiorul și din afara Rusiei în deceniile în care anarhiștii ucideau regi și regine, prinți și arhiduci și, în 1901, pe președintele Statelor Unite. Dar spionii din Kremlin fuseseră zdrobiți de revoluționarii bolșevici care au pus stăpânire pe Rusia în 1917. În locul lor, în acel decembrie rece și nemilos, Vladimir Lenin și-a creat propria poliție secretă: comisia extraordinară rusă pentru combaterea contrarevoluției și a sabotajului – VCK, cunoscută sub numele de CEKA. „Susținem teroarea organizată”, a spus, în 1918, primul lider al CEKA, Feliks Dzerjinski. Stalin le-a acordat putere nelimitată. În 1934, ei au pornit Marea Epurare: un milion de oameni au fost uciși. Până în acel an, spionii lui Stalin lucrau în Statele Unite. Până la cel de-al Doilea Război Mondial, făcuseră săpături legate de guvern – Departamentul de Stat, Departamentul Justiției,

Proiectul Manhattan. În 1954, după moartea lui Stalin, serviciul de spionaj a fost redenumit Comitetul Securității Statului: KGB. Fiind însărcinat cu desfășurarea operațiunilor de spionaj, subminarea inamicilor prin dezinformare și sabotaj politic, securitatea statului, protejarea conducătorilor săi și anihilarea opoziției, KGB a fost un minister al fricii, combinând misiunile lui J. Edgar Hoover, de la FBI, CIA-ul din timpul Războiului Rece, și Gestapoul nazist. A fost cel mai mare serviciu de informații din istoria omenirii. Dacă, precum Vladimir Putin, te-ai fi născut în sărăcie și foamete, printre dărâmăturile postbelice de la mijlocul secolului în Rusia, și ai fi aspirat la putere, KGB-ul era locul potrivit.

O statuie imensă a lui Dzerjinski s-a ridicat în Piața Lubińska, în fața sediului KGB din Moscova, din 1958 până în 1991, când a fost răsturnată de protestatarii care doreau să elimine construcția năruită a Uniunii Sovietice. Statuia nu a fost recondiționată și pusă din nou la loc, dar Putin l-a reabilitat pe Dzerjinski, readucând la viață serviciul sovietic de informații. CEKA este sărbătorită acum pe 20 decembrie în Kremlin. Iar Putin este membru al CEKA până în măduva oaselor. Ce înseamnă asta? Ce a însemnat dintotdeauna: păstrarea puterii liderului cu orice preț; încarcerarea și asasinarea oponenților săi interni; și metoda războiului politic de inducere în eroare și de surprindere a dușmanilor, de a-i păcăli să acționeze împotriva intereselor lor și de a le slăbi poziția în lume.

Statele Unite nu au avut niciodată un serviciu de spionaj pe timp de pace până când congresul a creat Agenția Centrală de Informații, în 1947. Deși noi, americanii, am învățat multe lucruri despre utilitatea informațiilor în anii următori, deseori prin experiențe amare, eram amatori din toate punctele de vedere, în special în ceea ce privește războiul politic, precum și artele întunecate ale înșelăciunii și dezinformării. În primele zile, CIA avea doar 200 de ofițeri. Misiunea sa era de a duce acest Război Rece și de a preveni un alt Pearl Harbor. Forțele

sale au crescut de sute de ori în cinci ani, controlând armate sub acoperire din întreaga lume, efectuând misiuni paramilitare, din Rusia până în China, pornind lovituri de stat, căutând să distrugă Cortina de Fier.

Casa Albă și Kremlinul le-au ordonat spionilor și diplomaților să controleze cel puțin 117 alegeri naționale¹ din întreaga lume de-a lungul secolului XX. Au luptat pentru a deține controlul în națiuni de-a lungul Africii, Asiei și Americii Latine și în Orientul Mijlociu, cumpărându-și alianțele cu arme și bani, dar n-au ajuns niciodată direct la lovituri. Fiecare parte strângea oameni și despoți, subminând regimurile favorite, ajutând în secret armate de gherilă, mișcări ilegale și lideri politici influențabili. Statele Unite au dus un război împotriva comunismului în junglele din Vietnam, iar rușii au făcut contrabandă cu arme și muniție cu dușmanii Americii în Asia de Sud-Est. Rușii au pus stăpânire pe Afghanistan, iar CIA a transportat arme în valoare de miliarde de dolari către mujahedinii care luptau cu ei. Americanii au lansat știri și au făcut propagandă privind Cortina de Fier prin Radio Europa Liberă. Rușii au ripostat printr-o avalanșă de informații false răspândite de KGB.

Iar, în final, după ce s-au cheltuit trilioane de dolari pe armament la Washington și Moscova și au murit milioane de oameni în națiunile unde marile puteri se confruntau, Uniunea Sovietică s-a prăbușit sub greutatea propriilor înșelătorii. Kremlinul nu-și putea susține minciunile prin care s-a întemeiat, marea minciună despre comunismul sovietic care ar fi fost un experiment mai nobil în comparație cu democrația americană. „Imaginează-ți o națiune care zboară în spațiu, lansează sateliți Sputnik, creează un astfel de sistem defensiv și nu poate rezolva problema desuurilor de damă”², spunea cu regret Mihail Gorbaciov, ultimul lider al Uniunii Sovietice, după ce steagul cu secera și ciocanul a fost ridicat pentru ultima oară. „Nu avem nici pastă de dinți, nici săpun, nici măcar necesitățile de bază ale vieții. A fost incredibil și extrem de umilitor să lucrez pentru un asemenea guvern.”

Visul americanilor care luptaseră în Războiul Rece fusese împlinit: harta lumii fusese refăcută prin căderea Uniunii Sovietice. Valul democrației liberale crescuse, iar națiunile Europei de Est au fost eliberate de îmbrățișarea sufocantă în care Stalin și succesorii săi i-au ținut. Un alt război a fost purtat și câștigat, când Statele Unite au strivit armata irakiană, în 1991. Războiul din Golf a fost un cutremur în care Pentagonul a demonstrat că deține noi arme de înșelăciune strategică, de controlare a percepției și a războiului informațional. S-au dovedit la fel de devastatoare precum bombele inteligente și rachetele de croazieră.

Statele Unite dominau lumea precum un colos în acele vremuri, cum au făcut-o și după cel de-al Doilea Război Mondial, iar părerea dominantă în marile concilii de la Washington era că lumea mergea pe drumul nostru. „Nu existau probleme în politica externă” când George W. Bush și-a părăsit funcția în ianuarie 1993, a spus secretarul său de stat, James A. Baker al III-lea.³ „Toată lumea voia o relație de prietenie cu Statele Unite... Toată lumea dorea să adopte piața liberă. Toată lumea dorea să îmbrățișeze democrația, cu câteva excepții: Coreea de Nord, Cuba, Iranul, Irakul și Libia. Toată lumea era a noastră.” Toată lumea iubea America – inclusiv rușii. Sau cel puțin așa am vrut să credem.

Mințile mai înțelepte, deși nu multe, au fost precaute cu privire la spiritul triumfalist care impunea standardele. Secretarul de stat și militarul Colin L. Powell, fiind pe rând șef al Statului-Major și secretar de stat, l-a citat pe strategul militar al Prusiei, Carl von Clausewitz: „Atenție la puterea de convingere a impresiilor trecătoare”.⁴ Puțini au privit dincolo de evenimentele trecătoare; și mai puțini încă vizualizau modurile în care conflictele Războiului Rece puteau fi reaprinse în secolul XXI. „Ce nu ne-am dat seama este faptul că semințele unei viitoare lupte deja încolțeau. Au existat tendințe timpurii ale unei mari rivalități de putere”⁵, scria Bob Gates, fost director al Agenției de Informații și viitor secretar al apărării, care a servit președinți de la Lyndon

Johnson la Barack Obama. „În Rusia, ura și amărăciunea prindeau rădăcini în urma haosului economic și a corupției care au urmat dizolvării Uniunii Sovietice” – alături de impulsul american de a extinde alianța militară NATO spre est, către granița cu Rusia – și „nici un rus nu a fost mai înfuriat de această răsturnare de situație decât Vladimir Putin”. Liderul Rusiei, care fusese locotenent KGB, privea din postul său din Germania de Est cum imperiul națiunii sale se prăbușea. Avea ceva cunoștințe despre practicile războiului politic.

Când a ajuns la putere, la începutul secolului XXI, a luat elementele distruse ale vechiului KGB și a reconstruit o nouă versiune a statului sovietic, în care el controla nu doar soldații și spionii, ci și televiziunea și internetul, pentru a reinventa percepția asupra realității. După ce a „câștigat” al treilea mandat ca președinte, în 2012, Putin și-a concentrat întregul spectru al puterilor sale, și-a pregătit forțele și a țintit America. După spusele lui Mike Morrell, fost director interimar al CIA, el „s-a îndreptat spre ceea ce era, de fapt, comportamentul Rusiei în timpul Războiului Rece, și anume de a provoca Statele Unite în orice aspect și de a face orice pentru a-i sabota orice încercare de a realiza ceva. Fă orice îți stă în putere pentru a-i slăbi.”⁶

Americanii tindeau să vadă războiul și pacea precum noaptea și ziua. Rușii văd o luptă fără sfârșit. Poate că ei au dreptate, căci deși circumstanțele luptei se schimbă, natura războiului este imuabilă. Timp de 20 de ani, Putin a folosit puterea serviciilor militare și de informații pentru a crea noi strategii și tactici pentru războiul politic împotriva Statelor Unite. Contraatacul lor a fost simțit cu lentoare, un război-fulger vizibil doar după ce a lovit în inima corpului politic american.

Acum puțin timp, într-o noapte de iarnă în Moscova, un consultant de vârf al lui Vladimir Putin, Andrei Kruțkih, expert în război politic, care ocupă acum postul de ambasador al Federației Ruse, a lansat o amenințare puternică într-o întrunire publică. „Voi credeți că trăim în 2016”, a spus el.⁷ „Nu,

noi trăim în 1948. Și știți de ce? Pentru că, în 1948, Uniunea Sovietică a făcut primul test cu o bombă atomică. Și dacă, până în acel moment, Uniunea Sovietică încerca să ajungă la o înțelegere cu Truman pentru a interzice armele nucleare, iar americanii nu ne luau în serios, în 1949 totul s-a schimbat și ei au început să ne vorbească de la egal la egal.“

„Vă avertizez“, a continuat el. „Suntem pe cale de a avea «ceva» în materie de informații, care ne va permite să discutăm cu americanii de la egal la egal.“

Acum, noi știm care a fost acea armă. Trebuie să înțelegem originile și istoria sa și trebuie să înțelegem că aceasta amenință cu deteriorarea permanentă a democrației americane, reprezentând potențialul căderii sale. Retrăim un moment care a început cu mult timp în urmă, când marile puteri au început să se ciocnească noaptea, iar soarta lumii era în joc. Există o diferență considerabilă între atunci și acum. Statelor Unite le lipsește o viziune strategică privind transformarea a ceea ce a avut în Războiul Rece. Și când nu există nici o viziune, precum spun Pildele lui Solomon, oamenii pier.

Dar în 1948, America a avut o strategie pentru a răspunde focului cu foc. Fusese lucrarea unei figuri solitare care și-a făcut vocea auzită pe întreg mapamondul. Aceasta a ghidat zece președinți, a guvernat deciziile și stratagemele diplomaților și spionilor și a stimulat, în cele din urmă, distrugerea Uniunii Sovietice.

Capitolul 2

RITM PERPETUU

Strategia care a modelat Războiul Rece a fost ideea lui George F. Kennan, al doilea la comandă în ambasada americană din Moscova în timpul și după cel de-al Doilea Război Mondial. El și-a petrecut mare parte din viața de adult studiind gândirea calculată și cruzimea de care a dat dovadă generalisimul Iosif Stalin, liderul absolut al Uniunii Sovietice din 1924; ochii albaștri strălucitori ai lui Kennan fuseseră fixați asupra imensității Imperiului Sovietic de aproape 20 de ani. El îl vedea pe Stalin ca pe un „un om de o cruzime incredibilă, fără limite; un om străin de însăși experiența iubirii, fără milă sau îndurare... cel mai periculos dintre partenerii săi, deoarece îi plăcea să fie unicul deținător al secretelor sale și detesta să-și împărtășească amintirile cu alții care, fiind încă în viață, aveau gură și conștiință“.¹

Stalin, precum adevăratul său urmaș, Vladimir Putin, avea ca scop nu doar să pătrundă în guvernul american prin acte de spionaj și să intre în mintea liderilor acestuia, dar și să preia controlul asupra națiunilor accesibile, să învingă liderii pe care îi detesta, să aleagă candidați sau persoane folositoare pe care le putea manipula și să facă din Rusia o mare putere globală, temută de aliați și de dușmani deopotrivă și să obțină toate acestea în urma unei lupte devastatoare. Singur printre americani în lunile de după terminarea războiului, Kennan înțelegea toate acestea și încerca din ce în ce mai mult să-i facă și pe liderii americani să priceapă. El avea o înțelegere profundă asupra activităților din interiorul Kremlinului; deținea aproape șapte ani de experiență în Rusia stalinistă și o știa mai bine decât cunoștea America.